

Parlament bi za bančno luknjo moral preiskovati samega sebe

Aljoša Tomaž, glavni izvršni direktor KD Group in pred tem dolgoletni vodilni Abanke, v intervjuju z zgornjim naslovom (SP, 3. 9. 2016) navaja več neresnic in pavšalnih trditev. V Banki Slovenije (BS) jih razumemo predvsem kot nov poskus pritiska na Ustavno sodišče RS, ki presoja ustavnost izrednih ukrepov v bankah v 2013/14, zlasti delitev breme na sanacije med davkoplačevalce in delničarje ter imetnike podrejenih instrumentov bank. V zadnjem času se namreč v medijih vrstijo objave, večinoma ekonomistov, ki so pred ali v začetku zadnje finančne krize zasedali vodilna mesta v politiki ali v kasnejše saniranih državnih bankah – nekateri med njimi so tudi sami osebno »razlaščenci«, in katerih skupna nit je zanikanje kakršne koli soodgovornosti za nastale razmere v bankah pred sanacijo 2013.

1. Po g. Tomažu je bil pomemben razlog za bančno vrzel ta, da je BS pod vodstvom Marka Kranjca leta 2010 začela uvajati standarde Basel 3, zahtevala 80 odstotkov primarnega kapitala in skupni kapitalski količnik 10, zaradi česar naj bi banke začele krčiti kredite in jemati denar iz gospodarstva. Ni res, BS leta 2010 ni začela uvajati standardov Basla 3. Ti se postopoma uvajajo šele od uveljavitve CRR in CRD v 2014, celovita implementacija pa nastopi s 1. 1. 2019. BS je v 2010 uvedla ukrep, da morajo banke v okviru procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala ICAAP 80 odstotkov interne ocene kapitalskih potreb za kreditno tveganje (ki je le eno od tveganj, za katera morajo banke oziroma lastniki bank zagotavljati kapital) pokriti s temeljnim kapitalom. S tem ukrepom je preprečila, da bi banke in njihovi lastniki potrebo po kapitalu zagotavljali le z izdajami podrejenih in hibridnih kapitalskih instrumentov in s tem poslabševali strukturo kapitala bank ter povečevali tveganja investitorjem v druge kapitalske instrumente. Ukrep je bil torej reakcija na naraščajoča kreditno in likvidnostno tveganje ter tveganja refinanciranja ter za zaščito depozitov gospodinjstev oziroma odgovor na stanje. Spomnimo; slovenski BDP je že v 2009 padel za rekordnih 7,8 odstotka, državi in bankam se je zapirala možnost, da v tujini refinancirajo vire ob zapadlosti (banke so se posledično že v 2009 v tujini neto razdolžile za 3,2 milijarde evrov), v segmentu podjetij se je zgolj v prvem polletju 2010 delež obveznosti, ki so jih podjetja bankam odplačevala z zamudo, povečal z 12,8 na 20,9 odstotka.

Država kot ključna lastnica treh največjih bank ne 2010 in ne 2011 ni izpolnila zahtev BS in bankam ni zagotovila potrebnega kapitala, kar bi kot odgovorna lastnica morala. Bonitetna ocena NLB je od 2011 do sanacije v 2013 padla iz Ba1 na Caa2 (Moody's). G. Tomaž neizvedbe dokapitalizacij v prvih letih krize ne problemizira, čeprav so prispevale k zastoji kreditiranja, kot dober odziv na krizo pa izpostavlja zakon o garancijski shemi. Omenimo, da je skoraj polovica podjetij-prejemnikov državnih jamstev po Zakonu o jamstveni shemi RS (2009), propadla oziroma pristala v insolvenčnih postopkih, od tega slaba tretjina še v času mandata avtorja zakona, takratnega finančnega ministra dr. Križaniča.

2. G. Tomaž navaja, da se je v javnosti razširilo mnenje, da so imele banke negativen kapital, čeprav so po revidiranih podatkih za leto 2012 vse izkazovale kapitalsko ustreznost. Ne gre za mnenje v javnosti, pač pa za dejansko stanje bank, ugotovljeno s skrbnim pregledom, ki so ga na zahtevo Evropske komisije (EK) v 2013 izvedle neodvisne specializirane institucije v 10 slovenskih bankah. Negativni kapital NLB, NKBM, Abanka, Banka Celje niso pokazali stresni testi, ki po g. Tomažu kažejo »zgolj, kaj bi bilo, če bi bilo« in pri katerih izrazi dvom v uporabo »pravih in relevantnih predpostavk« - pač pa je negativni kapital bank razkril že pregled kakovosti sredstev (AQR), ki sta ga izvedla Deloitte in E&Y, ta je bil podlaga za stresne teste. Tako metodologija kot podrobni rezultati AQR in stresnih testov (skupaj sestavljata skrbni pregled) so javno dostopni v več poročilih BS, izpostavimo zlasti Celovito poročilo o skrbnem pregledu bančnega sistema in Poročilo o vzrokih za nastali kapitalski primanjkljaj, marca 2015 pripravljen za DZ. Z AQR

NKBM, Abanka, Banka Celje - 2,09 milijarde evrov) so banke poknjižile in upoštevale v letnih poročilih za leto 2013, ki so jih potrdili redni revizorji poslovanja in v nekaterih primerih celo presegajo velikost, ugotovljeno v AQR. Letna poročila bank so narejena skladno z Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (MSRP), kar dodatno potrjuje tudi skladnost AQR z MSRP. Predpostavk za stresne teste ni določila »Banka Slovenije in njen usmerjevalni odbor«, kot nakazuje g. Tomaž (sestava odbora: BS, MF, EK, ECB in EBA), pač pa so bile predpostavke za osnovi scenarij vzete iz spomladanske napovedi makroekonomskih gibanj EK, popravljene navzdol na podlagi makroekonomskih podatkov za prvo četrtletje 2013, za neugodni scenarij pa so bile – tako kot pri drugih državah – določene s strani ECB/Evropskega odbora za sistemska tveganja – ESRB. Preglede so v vseh fazah izvedle neodvisne zunanje specializirane institucije, ki so preglede izvajale tudi v drugih državah. Prav tako kriterijev, kaj je refinancirani kredit oziroma katere terjatve so nedonosne, ni določala BS, kot se sprašuje g. Tomaž, ampak so bile upoštevane definicije EBA, kot je razloženo v omenjenem Celovitem poročilu (zlasti poglavje 4. 4.). Taka dejstva bi g. Tomaž verjetno moral vedeti – zlasti ob stalnem očitku BS, da informacij ne razkrivamo.

3. Po navedbah g. Tomaža ni jasno, zakaj je bila tolikšna razlika med ocenama kapitalskega primanjkljaja družb Roland Berger in Oliver Wyman – 3,2 in 4,7 milijarde evrov: »Nam, razlaščencem, ni jasno, zakaj Banka Slovenije ni zahtevala uskladitve, in tudi to kaže na stopnjo skrbnosti.«

Razliko smo razložili velikokrat; medijem, na spletni strani, v posebnem poglavju v Celovitem poročilu (str. 104 do 108). Izhaja iz različnega nabora podatkov in različno uporabljene metodologije. Stresni testi izvajani po »top down« pristopu so manj natančni, saj se delajo na bolj agregiranih podatkih, ki jih sporočajo banke same. »Bottom up« pristop se dela na bolj podrobnih podatkih za vsako konkretno banko, v pregled je vključen širši obseg aktivne in je bolj prilagojen tveganjem, lastnim posamezni banki. Običajna mednarodna praksa je, da se stresni testi, ki so podlaga za oceno dodatno potrebnega kapitala, izvajajo po »bottom up« pristopu - to velja tako za skrbni pregled ECB, metodologijo stresnih testov EBE, interno izvajane teste v BS. Zaradi metodoloških specifik pa cilj niso usklajeni rezultati – pač pa je nujno, da se da razlike utemeljiti (v 2013 sta to morala storiti tudi izvajalca).

4. Trditev g. Tomaža, da smo banke brez potrebe dokapitalizirali v takem obsegu, je povsem neutemeljena. Slovenski bančni sistem je bil s kapitalsko ustreznostjo 18,6 odstotka konec leta 2015 v sredini držav EMU; višja je v Estoniji, na Irskem, v Litvi, Finski, Latviji, na Nizozemskem Luksemburgu in Malti (med 34,5 in 18,9 odstotka). Trditev je zelo nenavadna tudi v luči dejstva, da je zaradi slabih gospodarskih razmer tudi KD banka, v lasti KD Group, po letih izgub zaključila svoj poslovni model leta 2011 z odločitvijo lastnikov za izstop. (Dnevnik je denimo 22. 2. 2012 poročal, da naj bi neuradno želeli prodajni postopek zaključiti še preden bo KD Banka potrebovala novo dokapitalizacijo).

5. G. Tomaž navaja začudenje, da se je le Gorenjska banka pritožila na odločbo BS - druge banke naj bi bilo po njegovem bolj strah BS kot delničarjev in podrejenec, in razumeti je namig, da naj bi s pritožbo dosegla znižanje zahtevane dokapitalizacije.

Nič navedenega ne drži. Gorenjska banka s razliko od največjih državnih bank, ki bi šle v primeru neizvedbe državne dokapitalizacije v stečaj, ni bila izdana odločba o izrednih ukrepih, zoper katere je bila možna le vložitev tožbe, pač pa ji je BS izdala odredbe, ki so se nanašale na odpravo kapitalskega primanjkljaja. Nižja končna dokapitalizacija Gorenjske banke je bila posledica vrste ukrepov, s katerimi je banka znižala primanjkljaj. Vse to je bilo v javnosti že večkrat pojasnjeno.

6. Na namig g. Tomaža, da naj bi imel odpis kvalificiranih obveznosti negativni vpliv na delovanje finančnega sistema, opozorimo na Letno poročilo Odbora za finančno stabilnost za 2014: »Z oceno je bilo ugotovljeno, da izbris delnic in podrejenih obveznosti bank v sanaciji ni imel sistemsko pomembnih

na poslovanje subjektov, ki jih nadzorujeta AZN in ATPV.« Tudi to poročilo je že več kot poldrugo leto dostopno na spletni strani BS.

7. G. Tomaž trdi, da je italijanski premier Renzi »rekel, da ne bo črta! podrejenec, ker ima to določene posledice za bančne finančne trge.« Trditev je zavajajoča, saj je italijanska centralna banka že novembra lani sprejela sanacijske ukrepe za štiri banke, s katerimi so prenehali v celoti vse delnice in podrejeni instrumenti navedenih bank, upošteva isto Sporočilo EK o državnih pomočeh bankam, uporabljeno pri nas v 2013.

8. Na trditev g. Tomaža, kako bi pri nas vsak delal kriminalistično preiskavo in omenja tudi BS, navajamo, da je Posebna inšpekcijska skupina BS analizirala sporno bančno prakso z vidika kršitev bančnih zakonskih in podzakonskih aktov znotraj svojega mandata in v skladu s 146. členom ZBan-2, ki govori o skladnosti poslovanja poslovnih bank znotraj mandata centralne banke. BS sicer z vsemi organi, ki se ukvarjajo s preiskavo domnevnih nepravilnosti, sodeluje in tudi v interesu BS je, da svoje naloge opravijo.

Bojana Leskovar,
Služba za odnose z javnostmi, Banka Slovenije